

Verantwoording Monitor Klimaat en Milieu

11 december 2025



Onderwerpen monitor Klimaat en Milieu

1. Stoffen in het milieu
2. Klimaatverandering
3. Klimaatadaptie en klimaatmitigatie
4. Duurzaam gedrag
5. Voeding
6. Koopgedrag
7. Afval
8. Watergebruik

1. Stoffen in het milieu

Bron

CBS Regionale Monitor Brede Welvaart

Gewijzigd op

8 december 2025

Frequentie

Jaarlijks

Periode

Broeikasgasemissie: 2015 - 2023

Fijnstofemissie: 1995 - 2023

Stikstof- en fosfaatuitscheiding: 1996 - 2023

Definities

CO₂-equivalent: een samenvoeging van verschillende soorten broeikasgassen (koolstofdioxide (CO₂), lachgas (N₂O), methaan (CH₄) en de fluorhoudende gassen). Om de invloed van de verschillende broeikasgassen te kunnen optellen worden de uitstootcijfers omgerekend naar CO₂-equivalent.

Fijnstof (PM_{2,5}): de verzamelnaam voor minuscule kleine deeltjes die in de lucht zweven, met een diameter kleiner dan 2,5 micrometer. Fijnstof is een vorm van luchtvervuiling, onder andere veroorzaakt door verkeer, veehouderijen en industrie. Te veel fijnstof in de lucht schaadt de gezondheid van mensen.

Fosfaat (P₂O₅): een verbinding van fosfor (P) en zuurstof (O). Fosfor komt van nature voor in de bodem en is essentieel voor planten en dieren. Fosfaat is de term die gebruikt wordt bij bemesting in de landbouw. Door het land te bemesten kunnen fosfaten uitspoelen naar het

oppervlaktewater. Te veel fosfaten in het water leiden tot verstoring van het natuurlijk evenwicht en verslechtering van de waterkwaliteit.

Stikstof (N₂): een gas zonder kleur en geur dat overal in de lucht zit. Stikstof zelf is niet schadelijk voor mens en milieu, maar stikstofverbindingen zoals stikstofoxiden en ammoniak, zijn dat wel. Een teveel aan neergeslagen stikstofverbindingen zijn onder meer slecht voor de biodiversiteit en de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater.

Bijzonderheden

Broeikasgassen, fijnstof, stikstof en fosfaat zijn stoffen die een negatieve impact hebben op het klimaat en het milieu, wanneer ze in (te) hoge concentraties aanwezig zijn. Dat geldt overigens voor meer stoffen, waaronder PFAS en bestrijdingsmiddelen. Hiervan zijn echter (nog) geen cijfers beschikbaar die én langjarig worden bijgehouden én die een vergelijking tussen Fryslân en Nederland mogelijk maken. Zodra deze data voorhanden zijn, worden ze toegevoegd aan deze monitor.

2. Klimaatverandering

Bron

Panel Fryslân

Gewijzigd op

8 december 2025

Frequentie

Tweejaarlijks

Periode

2023-2025

3. Klimaatadaptatie en verandering

Bron

Panel Fryslân

Gewijzigd op

8 december 2025

Frequentie

Tweejaarlijks

Periode

2023-2025

4. Duurzaam gedrag

Bron

Panel Fryslân

Gewijzigd op

8 december 2025

Frequentie

Tweejaarlijks

Periode

2023-2025

5. Voeding

Bron

Panel Fryslân

Gewijzigd op

8 december 2025

Frequentie

Tweejaarlijks

Periode

2023-2025

6. Koopgedrag

Bron

Panel Fryslân

Gewijzigd op

8 december 2025

Frequentie

Tweejaarlijks

Periode

2023-2025

7. Afval

Bron

Panel Fryslân

CBS Huishoudelijk afval per gemeenten per inwoner

Gewijzigd op

Panel Fryslân: 8 december 2025

CBS: 8 december 2025

Frequentie

Panel Fryslân: Tweejaarlijks

CBS: Jaarlijks

Periode

Panel Fryslân: 2023-2025

CBS: 2001-2024

8. Watergebruik

Bron

Panel Fryslân

Gewijzigd op

8 december 2025

Frequentie

Tweejaarlijks

Periode

2023-2025

Contact – voor meer informatie of vragen

Joas de Jong

Onderzoeker

jdejong@planbureau Fryslan.nl

06 39 22 55 69